İLMÎ ÇALIŞMALARA ENGEL OLANLARA İTHAFEN

[İlmin ne kadar değerli olduğunu ve neticesinin kutsallığını anlamak için Şeyh-i Ekber Muhyiddîn Ârabî kaddese'llâhü sırrahu'l azîzin açıklamasını bu konuda hatırlamak gerekir. Şöyle ki;

Cenâb-ı Şeyh-i Ekber kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz
"rûh" u Cenâb-ı Musa aleyhisselâma;
"İblîs" i de Fir'avun'a
"ilm" i de "deryâ"ya teşbih buyurmuştur. Nitekim Firavun askerleriyle Mûsâ aleyhisselâmı Kızıldeniz'i sahiline kadar takip etmiş ve Cenâb-ı Musa aleyhisselâm asası ile denize vurup kendisine bir yol açılmakla o yola girerek karşı tarafa geçmiş ve Fir'avun dahi onu takîben bu yola girmiş ise de deniz kavuşup helak olmuştur. Ruh dahi İblîs'in tecâvüzü hâlinde deryayı ilimden açılacak bir yola sülük etmesi gerekir. Zira **"ilim"** riyaset ve kendini beğenme vereceğinden ve Âdemoğlu'nun helaki riyaset ve kendini beğenme sebepleriyle vâki' olduğundan şeytan Ademoğlu'nun ilim tarafına meylini pek ziyâde arzu eder ve onu riyaset ve ucüb sebepleriyle helake düşürmek ister.

Binâenaleyh sen ilim sahiline gelip açılan tarîka girince düşman dahi arkandan gelir. Tâki ilim denizinin ortasına gelir, deniz onun üzerine kavuşup sesinin dahi çıkmasına meydan vermeden kolaylıkla gark ve helak eder. Ve işte bu hakikate binâen ulemanın bazıları

"İlmi, Allah'ın gayri için talep ettik; ilim kaçındı ve bizi ancak Allah Teâlâ'ya reddeyledi" dedi. Yani biz ilmi riyasete nail olmak ve insanlara karşı bu sayede gelir ve dünya refahına vasıl olmak için istedik; ilim tahsil ettikçe bu maksat bizden çekildi. İlim bizi Allah Teâlâ'nın gayri olan bu maksada ulaşmaya mani oldu. Nihayet bizim elimizden tutup asıl yaratılış maksadı olan marifetullâha sevk eyledi.

İblîs Âdemoğlunu ilme teşvik edip, onu o ilim sahasında şaşırtmak için arkasından gelir. Fakat ilmin hâssası neticede insanı marifetullâha sevk olduğundan İblîs şaşırtma niyetini ifâ edemez. Şerri murat ettiği halde neticede hayır zuhur eder. Nitekim Firavun, Musa aleyhisselâmın peşinden deryaya dâhil oldu ve derya kavuşup kendisi helak oldu. Eğer derya kavuşmayıp Hz. Musa aleyhisselâma yetişe idi, onunla harp edecekti…

Eğer düşmanın sana: **"İlme çalış, tâ ki zamanının insanları üzerinde yükselesin! Hükümdârlar senin önünde eğilsinler ve halk sana muhtaç bulunsunlar!"** derse, sakın bu emr-i şeytanîdir deyip ilim tahsilinden vazgeçme ve çok çalış. Zira düşmanın olan İblîs **"senin hevânın ferahı ve sevinci, ancak senin amelsiz amelin iledir. İlim ise ameli olmayan bir ameldir. Yani sen ilim tahsili ile meşgul olduğun vakit, başka türlü amel ile meşgul olmaya vaktin müsait olmaz. Bütün vakitlerini ilim işgal eder. Düşmanların seni başka amelden alıkoydukları için sevinirler."** Demeye devam eder.

Hâlbuki o zavallılar bilmezler ki, ilim kendi hakikatinin verdiği şeyin gayrinden uzaklaştırır. Yani ilim öyle bir şeydir ki, yukarıda izah olunduğu üzere neticede marifetullâha ulaştırır. Onun hakikatinin verdiği şey ancak budur.

İblîs'in hakikati cehâlet ile şaşırtmak istemesidir. Hâlbuki ilmin hakikati dalâlete değil, hidâyete sevk ettiğini İblîs dahi bilememektedir. Çünkü İblîs'in batınî gözü kördür, hakikate nazar edemez. O yalnız zahir gözü vardır. **"Şeytanın bir gözü kördür"** denilmesi bu nedenledir. İblîs'in hakikati görmemesinin delillerinden biri de Âdem aleyhisselâma secde ile emr olundukda **"Ben Âdem'den hayırlıyım. Çünkü beni latif olan ateşten ve onu koyu ve yoğun olan topraktan yarattın"** deyip ona secdeden kaçınmıştır. İblîs bu sözünü ilme dayandığını zannetti. Hâlbuki Allah Teâlâ melâikeye secdeyi emir buyurmuş ve İblîs dahi melâike arasında bu hitabı duymuş idi. **Halîfe ise yerine halife koyan ile aynıdır.** Buna göre muteber olan şey, halîfetullâh olan Âdem aleyhisselâmın zahiri değil, bâtınıdır. Melâikenin Âdem'e secde ile mükellef olması, onun hakikatine nazarandır. Bâtınî gözü kör olan İblîs Âdem'in hakikatini göremediği için, Allah Teâlâ'nın emrine muhalefetle kulluk yolunda üzerinde yürüyemedi. Kibri buna da mâni' oldu. **Fakat Âdem aleyhisselâm taştan ve topraktan bina olunan Ka'be'ye secde ile emr olunduğu vakit bu, gayrullâha secde olmakla, caiz değildir, demedi. Kulluk yolu üzerinde yürüyerek Ka'be'ye secde etti.** Ve

"Beni halîfe olarak yarattın; ve sıfat-ı semâniyye-i ilâhiyyenin mazharı kıldın. Cansız maddeden ibaret olan Ka'be'nin aslı ile benim aslım arasında fark vardır. Ben üstünüm o basittir. Niçin ona secde edeyim" diyerek serkeşlik etmedi. Zira Âdem bilir ki, Hak Teâlâ hazretleri Hakîm'dir. Onun

emrine karşı kıyas edepsizliktir. Ubûdiyyet kulluk ancak emre uymaktır.

İblîs'in yukarıdan beri izah olunan hali hep sırf cehalettir, ilim değildir. O ise onun ilim olduğunu düşünüp hayal etti de, ben Âdem'i ilim ile kandırdım zannetti. Bu sebeple âdemoğlunu ilme teşvik eyledi. Hâlbuki bilmez ki, eğer âdemoğlu ilminde yükselirse, bu ilim onun aybını ve cehaletini açığa çıkarır. Neticede Âdemoğlu, dalâlete düşmek şöyle dursun, belki hidâyet bulur.[1]

Hz. Ali Kerremallâhü veche de şöyle buyuruyor: **"Âlim olan kişi geceyi ibadetle geçirip uyumayan, gündüz oruçlu ve Allah Teâlâ yolunda cihad edenlerden daha üstündür. Bir âlim ölünce İslâm'da öyle bir gedik açılır ki, onun yerini onun gibi bir âlimden başkası dolduramaz."**

Bazı âlimler de şöyle demişlerdir: **"Bir âlim öldüğü zaman onun için denizdeki balıklar ve havadaki kuşlar bile ağlar. Bir âlim, her ne kadar kendisi bu âlemden gayb olsa da yaşıyormuş gibi onun şanı daima anılır."**[2]]

Bu yazılanlardan benim anladığım ilme ve öğretime engel olan, yardım etmeyen kişiler şeytanın arkadaşları olduğudur. Elinde imkânları varken, farz edelim bir kitapçı, bir kütüphaneci, vb. her kimse eğer bir insanın ilmî çalışmasına yardım etmeyip sadece dünya nimetleri karşılığında yardım ve yaltaklık ediyorsa şeytanın kardeşleri olmaktan kendini kurtarabilir mi? Zengin öğrenciye zekât verebileceğini kabul eden İslâm dinimizin engelleyiciler hakkındaki yorumunu dile getirmek hiç istemiyorum. Bu nedenle elinde imkânı ve fırsatı bulunup ilmî çalışma yapanlar velev ki bu dünya nimeti için olsun, onlara yardım etmeyenler için kıyamet gününde Allah Teâlâ'nın büyük bir azapla muamele edeceğine kesin gözüyle bakabiliriz. Allah Teâlâ

"Müminlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir gurup dinde (dinî ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları ikaz etmek için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar."[3] Buyururken cihadın yanında ilmin ne kadar gerekli olduğunu açıkça beyan etmiştir.

Düşünün bir kere muhterem bir kişi senelerce kendi gayretleriyle birçok eser toplamış. Daha sonra bir kütüphaneye bunları vakfetmiştir. Bu kişi topladığı eserleri vakfederken insanların eserlere ulaşmasını dilemiştir. Fakat öyle kişiler bu eserlerin başına gelmiş oturmuş ki, içinde ne bir kuruşu, bir gayreti de vardır. Birde bunları para karşılığı ancak kullandırırım demekteymiş! Vahim durumu düşünün.

Sonuç olarak ağlaması sızlaması çok olan milletimizin önünde engel olanlar hakkında Rabbime niyaz ediyorum ki;

"Ey Allah Teâlâ'm milletimizin cahil kalmaması için ne gerekiyorsa acilen yüce kudretinden niyaz ediyorum. Biliyorum ki Senin İlk Emrin "OKU" dur. Emrine isyan edenler hakkında yaptığım duamı kabul edeceğine inanıyor ve Zât'ına güveniyorum."

İhramcızâde İsmail Hakkı

---

[1] KONUK, Ahmed Avni ,"et-Tedbîrâtü'l-İlâhiyye fi Islâhı Memleketi'l-İnsâniyye" Tercüme ve Şerhi, hzl: Mustafa TAHRALI, İst. 1992, s. 319-324

[2] İmam Burhanüddin Ez-Zernûcî, Ta'lim ve Müteallim, trc.Y. Vehbi Yavuz, İst, 1993 s.40

[3] Tevbe,122